

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નંબર ૧૨૨૯૨/૨૦૨૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ નિર્ઝર એસ. દેસાઈ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	હા.	

=====

તલાબ તરમામદ રાયમા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત મિનરલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી નિલય એચ. પટેલ (૭૮૫૬)

સામવાળા નં. ૧,૨ તરફથી સુશ્રી રીટા ચંદારાણા (૩૦૨૩)

કોરમ:માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ નિર્ઝર એસ. દેસાઈ

તારીખ:૧૯/૦૨/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિલય એચ. પટેલ અને પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી રીટા ચંદ્રનાને સાંભળ્યા.

૨. આ અરજી દ્વારા, અરજદારે અરજદારની વાસ્તવિક જન્મ તારીખને ૧/૬/૧૯૭૫ તરીકે ધ્યાનમાં લેવાના નિર્દેશ માટે વિનંતી કરી છે અને અરજદારની સેવાનો સમયગાળો વધુ ૩૦/૬/૨૦૩૫ માટે વધારવા માટે વધુ નિર્દેશ માટે વિનંતી કરી છે.

૩. સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોની સંમતિ સાથે, આખરે આ મામલાની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી.તેથી, **નિયમ**. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી રીતા ચંદારાણા પ્રતિવાદીઓ વતી શાસનની સેવા માફ કરે છે.

૪. વર્તમાન અરજી દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ વર્ણવવામાં આવી છે:—

૪.૧ વર્તમાન અરજદાર કચ્છ જિલ્લામાં પ્રતિવાદી-નિગમમાં મજૂર તરીકે સેવા આપી રહ્યો હતો અને તે મજૂરના પદ માટે ૧૪/૩/૧૯૮૯ પર પ્રતિવાદીઓ હેઠળ સેવાઓમાં જોડાયો હતો અને ત્યારથી વર્તમાન અરજદાર પ્રતિવાદી-નિગમ સાથે સતત કામ કરી રહ્યો છે.અરજદારના સર્વિસ રેકૉર્ડમાં શરૂઆતથી જ, અરજદારની જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪ તરીકે નોંધવામાં આવે છે.જો કે, કેટલાક બાહ્ય કારણોસર, અરજદાર નિષ્ક્રિય થઈ ગયો અને ૨૦૧૭ સુધી તેની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ વિશે ચૂપ રહ્યો અને વર્ષ ૨૦૧૭ માં પ્રથમ વખત તેણે જનરલ મેનેજર, પ્રતિવાદીના એચઆર-કોર્પોરેશનને અરજી કરી કે તેની જન્મ તારીખ ૧/૬/૧૯૭૫ તરીકે સુધારવામાં આવે, જે અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર જન્મ પ્રમાણપત્ર અને શાળા છોડવાના પ્રમાણપત્ર અનુસાર છે.

જ.૨ અરજદારે ઉપરોક્ત સુધારા માટે પ્રતિવાદીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર ચાલુ રાખ્યો હતો, પરંતુ જ્યારે અરજદારની અરજીને પ્રતિવાદી દ્વારા અમુક વાજબી સમયની અંદર ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હતી ત્યારે પ્રથમ વખત આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો ન હતો અને આખરે, પ્રતિવાદીઓએ ૧૪/૪/૨૦૧૭ ના પત્ર દ્વારા જન્મ તારીખને ૧/૬/૧૯૭૫ તરીકે સુધારવા માટે અરજદારની અરજીને નકારી કાઢી હતી અને ત્યારબાદ, ઉપરોક્તથી વ્યથિત હોવાને કારણે, અરજદારે આ અરજીને પ્રાર્થના સાથે પસંદ કરી છે જે અગાઉના ફકરામાં પહેલેથી જ સમાવિષ્ટ છે.

પ. અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિલય પટેલે અરજદાર વતી કેસનો પ્રચાર કરવા માટે નીચેની રજૂઆતો કરી હતી:—

પ.૧ વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિલય પટેલ અનુસાર, અરજદાર એક નિરક્ષર વ્યક્તિ છે જેમણે અમુક મજૂર કામ કરીને પોતાની કારકિર્દીની શરૂઆત કરી હતી અને તેથી, તેઓ એ હકીકતથી અજાણ હતા કે સેવામાં જોડાતી વખતે તેમણે તેમની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪ તરીકે દર્શાવી છે.તે જ અરજદાર તરફથી એક વાસ્તવિક ભૂલ હતી અને તેથી, તેની સાથે કોઈ દુર્ભાવના જોડાયેલ નથી, તેથી પ્રતિવાદીઓએ અરજદારની અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ અને સર્વિસ બુકમાં તેની જન્મ તારીખ ૧/૬/૧૯૭૫ તરીકે સુધારવી જોઈએ.

પ.ર વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિલય પટેલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે શાળાના રેકૉર્ડમાં અથવા જ્યારે તે જન્મ પ્રમાણપત્ર સાથે મેળ ખાય છે ત્યારે તેમાં કોઈ વિસંગતતા નથી અને તેથી, અરજદારની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ ૧/૬/૧૯૭૫ છે અને તેથી, અરજદારની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ દસ્તાવેજ પુરાવા દ્વારા સમર્થિત હોવાથી, અરજદારની જન્મ તારીખ ૧/૬/૧૯૭૫ તરીકે ગણવી જરૂરી છે અને તે મુજબ, અરજદારની નિવૃત્તિ વય ૩૦/૬/૨૦૩૫ હશે.આ બે દલીલો સિવાય, અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિલય પટેલ દ્વારા અન્ય કોઈ દલીલો કરવામાં આવતી નથી.

ક. પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચ દારાણાએ અરજદાર દ્વારા પ્રતિવાદીને સુપરત કરવામાં આવેલી વિગતો તરફ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું હતું-કોર્પોરેશનો તેમના પોતાના દસ્તાક્ષરમાં અને નીચે અરજદારની સહી સાથે, અરજદાર દ્વારા ૧૪/૩/૧૯૮૯ પર ઉપરોક્ત ફોર્મ ભરવામાં આવ્યું હતું, જે અરજીના પાનું નંબર ૩૨ પર રજૂ કરેલા પરિશિષ્ટ-R ૨ પરથી જોઈ શકાય છે.ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પર આધાર રાખીને, જે જવાબમાં સોગંદનામા સાથે જોડવામાં આવ્યો છે, વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચ દ્રનાએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી નિગમ નીતિગત નિર્ણય તરીકે ઉપરોક્ત ફોર્મ-બીમાં નોંધાયેલી જન્મ તારીખને અંતિમ માને છે અને તેઓ સેવામાં જોડાવાની તારીખથી પાંચ વર્ષ પછી

જન્મ તારીખમાં ફેરફાર/સુધારણા માટેની કોઈપણ વિનંતી સ્વીકારતા નથી.પ્રતિવાદી નિગમની ઉપરોક્ત નીતિ ૨૫/૫/૨૦૦૯ ના પરિપત્રમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.

૬.૧ વિંદ્ધાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચ દારાણા દ્વારા આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ફોર્મ-બીમાં ઉલ્લેખિત અરજદારની ઉંમર ૧૪/૩/૧૯૮૯ પર જોડાતા સમયે ૨૫ વર્ષ તરીકે નોંધવામાં આવી છે.તદનુસાર, પ્રતિવાદી નિગમના રેકૉર્ડ મુજબ, અરજદારની જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪ છે.

૬.૨ પ્રતિવાદી-કોર્પોરેશન વતી હાજર રહેલા વિંદ્ધાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચંદારાણા દ્વારા પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારની વિનંતી મુજબ તેની જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪ ને બદલે ૧/૬/૧૯૭૫ છે, અરજદાર ૧૪ વર્ષની ઉંમરે પ્રતિવાદી-કોર્પોરેશનમાં જોડાયો હોવાનું માની શકાતું નથી.

૬.૩ વિંદ્ધાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચ દ્રનાએ એમ પણ રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસમાં, અરજદારની ફોર્મ-બીમાં આપવામાં આવેલી વિગતો અનુસાર તેની જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪ હશે અને તે મુજબ, અરજદારની નિવૃત્તિ તારીખ ૩૧/૩/૨૦૨૪ હશે.જાણીતા વકીલ સુશ્રી ચંદારાણાએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારે પોતે વર્ષ ૧૯૮૯માં તેની જન્મ તારીખ ૧૪/૩/૧૯૬૪

હોવાનું જણાવ્યું છે જે દર્શાવે છે કે અરજદાર તેની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ વિશે જાણતો હતો અને ત્યારબાદ પણ, ૨૮ વર્ષના સમયગાળા માટે, અરજદાર ચૂપ રહ્યો અને ત્યારબાદ જેમ જેમ નિવૃત્તિની તારીખ નજીક આવી, અરજદારે તેની વાસ્તવિક જન્મ તારીખ ૧/૬/૧૯૭૫ હોવાનું કહીને પ્રતિવાદી અધિકારીઓને મોડેથી ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ કર્યો.

૬.૪ વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી રીતા ચંદ્રનાએ પણ પ્રતિવાદી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા બે પરિપત્રો તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું હતું-કોર્પોરેશન, રાજ્ય સરકારના સામાન્ય વહીવટ વિભાગ દ્વારા ૮/૫/૧૯૭૮ તારીખનો પ્રથમ સરકારી ઠરાવ જે જન્મ તારીખ બદલવા માટે પાંચ વર્ષની સમયમર્યાદા પૂરી પાડે છે.જો કે, સરકારી ઠરાવ તારીખ ૮/૫/૧૯૭૮ મુજબ જન્મ પરિવર્તન માટેની આવી અરજી અરજદારની સેવાઓ કાયમી કરવામાં આવે તે તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળાની અંદર કરવી જરૂરી છે.પ્રતિવાદી દ્વારા જારી કરાયેલ અન્ય પરિપત્ર ૨૫-૨૭ ૫/૨૦૦૯ કોર્પોરેશન પણ તે જ લાઇન પર છે અને જોડાવાની તારીખથી પાંચ વર્ષનો સમયગાળો પૂરો પાડે છે જેમાં અરજદાર દ્વારા જન્મ તારીખમાં ફેરફાર માટે કોઈપણ અરજી કરી શકાય છે.તેણીએ રજૂઆત કરી હતી કે તાત્કાલિક કેસમાં, અરજદારે ૨૮ વર્ષના સમયગાળા પછી આવી અરજી કરી છે અને તેથી, પ્રતિવાદી-કોર્પોરેશન દ્વારા તેને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી નથી અને તેથી, તેને રદ કરીને અલગ રાખવાની જરૂર છે.

ક.ર વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી રીતા ચંદારાણાએ કર્ણાટક રૂરલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટી. પી. નટરાજા અને અન્યના કેસમાં ૨૧ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૧ના રોજ સિવિલ અપીલ નંબર ૫૭૨૦/૨૧ અને સિવિલ અપીલ નંબર ૫૭૨૧/૨૧માં નોંધાયેલા સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને ઉપરોક્ત નિર્ણયના ફકરા નંબર ૧૭ થી ૨૫ પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી રીતા ચંદારાણાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ સંબંધમાં કાયદો ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે અને તે કિસ્સામાં, ૨૪ વર્ષના વિલંબ પછી, જન્મ તારીખ બદલવાની આવી વિનંતી નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને તે મુજબ, તાત્કાલિક કેસમાં પણ જ્યારે ૨૨ વર્ષ પછી વિનંતી કરવામાં આવે છે, ત્યારે. તેને વિલંબ અને વિલંબના આધારે નકારી કાઢવું જરૂરી છે.ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી રીતા ચંદારાણાએ આ અરજીને રદ કરવાની વિનંતી કરી હતી.

૭. મેં સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યો છે.રેકૉર્ડના અવલોકન પર, મને જાણવા મળ્યું કે અરજદાર સેવામાં જોડાયો તે પહેલાં જ, રાજ્ય સરકારના જી. એ. ડી. વિભાગે એક સરકારી ઠરાવ બહાર પાડ્યો છે, જેમાં જન્મ તારીખમાં ફેરફાર માટે સંસ્થામાં વ્યક્તિને કાયમી બનાવ્યા પછી પાંચ વર્ષની સમયમર્યાદા આપવામાં આવી

છે.તેવી જ રીતે, પ્રતિવાદી-નિગમે પણ ૨૫-૨૭ ૫/૨૦૦૯ ના રોજ એક પરિપત્ર બહાર પાડ્યો છે જે જોડાવાની તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળાની અંદર જન્મ તારીખમાં સુધારણા માટે અરજી કરવા માટે પાંચ વર્ષનો સમયગાળો પણ પ્રદાન કરે છે.તાત્કાલિક કેસમાં, અરજદાર વર્ષ ૧૯૮૯ માં સેવામાં જોડાયો છે, જ્યારે પ્રથમ વખત તેની જન્મ તારીખમાં જરૂરી સુધારણા કરવા માટેની અરજી વર્ષ ૨૦૧૭ માં જ કરવામાં આવી હતી, તે ૨૨ વર્ષના સમયગાળા પછી છે અને તેથી, હાલની અરજી વિલંબ અને વિલંબથી પીડાય છે.

૮. અન્યથા પણ આ વિષય પરનો કાયદો ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે કારણ કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કર્ણાટક રૂરલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટી. પી. નટરાજ અને અન્યના કેસમાં સિવિલ અપીલ નંબર ૫૭૨૦/૨૧ અને સિવિલ અપીલ નંબર ૫૭૨૧/૨૧ માં ૨૧ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૧ ના રોજ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે, જેમાં ફકરા નંબર ૧૭ થી ૨૧ માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે જે નીચે મુજબ છે:-

“૧૭. અન્યથા પણ અને એમ ધારીને કે સુવિધા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ તર્ક તે કેસમાં પણ સ્વીકારવામાં આવે છે, પ્રતિવાદી નંબર ૧-કર્મચારી વિલંબ અને વિલંબના આધારે કોઈ રાહત અથવા જન્મ તારીખમાં ફેરફાર માટે હકદાર ન હતો કારણ કે જન્મ તારીખ બદલવાની વિનંતી તે સેવામાં જોડાયો તેના ૨૪ વર્ષ પછી કરવામાં આવી હતી.આ

તબક્કે, જન્મ તારીખમાં સુધારાના મુદ્દે આ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયોને સંદર્ભિત કરવાની જરૂર છે.

૧૮. ગૃહ વિભાગ વિરુદ્ધ આર કિરુબાકરન (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, તે નીચે મુજબ અવલોકન અને માન્ય છે:-

“૭. જન્મ તારીખ સુધારવા માટેની અરજી પર ટ્રિબ્યુનલ અથવા હાઈકોર્ટ દ્વારા માત્ર સંબંધિત જાહેર સેવકને ધ્યાનમાં રાખીને કાર્યવાહી થવી જોઈએ નહીં. એ તરફ ધ્યાન દોરવાની જરૂર નથી કે સંબંધિત જાહેર સેવકની જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવા માટેના આવા કોઈપણ નિર્દેશની સાંકળ પ્રતિક્રિયા હોય છે, કારણ કે તેની નીચે વર્ષો સુધી રાહ જોનારા અન્ય લોકો તેમની સંબંધિત બઢતી માટે આ પ્રક્રિયામાં પ્રભાવિત થાય છે. કેટલાકને ભરપાઈ ન થઈ શકે તેવી ઈજા થવાની સંભાવના છે, કારણ કે, જન્મ તારીખમાં સુધારાને કારણે, સંબંધિત અધિકારી, કાર્યાલયમાં રહે છે, કેટલાક કિસ્સાઓમાં વર્ષો સુધી, તે સમયની અંદર ઘણા અધિકારીઓ કે જેઓ તેમની બઢતીની રાહ જોતા વરિષ્ઠતામાં તેમની નીચે છે, તેઓ કાયમ માટે બઢતી ગુમાવી શકે છે.

૧૯. મધ્યપ્રદેશ રાજ્યના કિસ્સામાં. વિરુદ્ધ પ્રેમલાલ શ્રીવાસ, (ઉપરોક્ત) ફક્ત ૮ અને ૧૨ માં, તે નીચે મુજબ અવલોકન અને રાખવામાં આવે છે:-

“૮. એ બાબત પર ભાર મૂકવાની જરૂર છે કે સરકારી કર્મચારીની જન્મ તારીખમાં સુધારા સાથે સંકળાયેલી બાબતોમાં, ખાસ કરીને તેની નિવૃત્તિની પૂર્વસંધ્યાએ અથવા તેની કારકિર્દીના અંતિમ

તબક્કામાં, કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે કોઈપણ સરકારી સેવામાં પ્રવેશ કરતી વખતે સર્વિસ બુકમાં નોંધાયેલી જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવા માટે નિર્દેશ જારી કરતી વખતે સાવચેતી, સાવચેતી અને સાવચેતી રાખવી પડશે. જ્યાં સુધી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેની જન્મ તારીખને લગતા નિર્વિવાદ પુરાવાના આધારે સંપૂર્ણ રીતે સંતુષ્ટ ન થાય અને એવો દાવો નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર અથવા સંબંધિત વિભાગ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી સુસંગત પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવે, અને સંબંધિત વ્યક્તિ સાથે વાસ્તવિક અન્યાય કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં સુધી કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે સર્વિસ બુકમાં સુધારો કરવા માટે નિર્દેશ જારી કરવા માટે અનિરુદ્ધ હોવી જોઈએ. આ અદાલતે વારંવાર એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે જો કોઈ સરકારી કર્મચારી સેવામાં દાખલ થયાના લાંબા સમય પછી, ખાસ કરીને તેના નિયોક્તા દ્વારા નિર્ધારિત સમયની બહાર, નોંધાયેલ જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવાની વિનંતી કરે છે, તો તે અધિકારની બાબત તરીકે, તેની જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવાનો દાવો કરી શકતો નથી, ભલે તેની પાસે નોંધાયેલ જન્મ તારીખ સ્પષ્ટ રીતે ખોટી છે તે સ્થાપિત કરવા માટે સારા પુરાવા હોય. કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેમના અધિકારો પર ઊંઘતા લોકોની મદદ માટે આવી શકતી નથી (જુઓ ભારત સંઘ વિરુદ્ધ હરનામ સિંહ [(૧૯૯૩) ૨ એસસીસી ૧૬૨:૧૯૯૩ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૩૭૫:(૧૯૯૩) ૨૪ એટીસી ૯૨]).

૧૨. જો કે, અમારા મતે, જન્મ તારીખના સુધારા માટે અરજી કરવામાં બે દાયકાથી વધુનો વિલંબ પ્રતિવાદીના કેસ માટે દેખીતી રીતે જીવલેણ છે, એ હકીકત હોવા છતાં કે કોઈ ચોક્કસ નિયમ અથવા આદેશ, ઘડવામાં આવ્યો ન હતો અથવા બનાવવામાં

આવ્યો ન હતો, જેમાં આવી અરજી દાખલ કરી શકાય તે સમયગાળો સૂચવવામાં આવ્યો હતો.આવી સ્થિતિમાં પણ એવી અરજી દાખલ કરવી એ સામાન્ય બાબત છે જેને વાજબી ગણી શકાય.પ્રતિવાદી દ્વારા સેવામાં દાખલ થયાના ૨૫ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, કોઈ પણ ધોરણો દ્વારા, વાજબી ગણી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે ઉપરોક્ત વિલંબને સમજાવવા માટે નબળો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો.પ્રતિવાદીની અરજીમાં મધ્ય પ્રદેશના નિયમ ૮૪ થી કોઈ તથ્ય નથી.નાણાકીય સંહિતા સમય-મર્યાદા નક્કી કરતી નથી કે જેમાં અરજી દાખલ કરવાની હોય, અપીલકર્તાઓ ફરજ-સેવા પુસ્તકમાં તેમની જન્મ તારીખ નોંધવામાં કારકુની ભૂલને સુધારવા માટે બંધાયેલા હતા.”

૨૦. ભારતીય જીવન વીમા નિગમ અને અન્યો વિરુદ્ધ આર. બાસવરાજૂ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં, તે નીચે મુજબ જોવા મળે છે:—

“૫. જન્મ તારીખમાં સુધારા અંગેના કાયદાની આ અદાલત દ્વારા વારંવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે એકવાર જન્મ તારીખ શૈક્ષણિક પ્રમાણપત્રો અનુસાર સર્વિસ રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવે અને કર્મચારી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે, તો તેને બદલી શકાતી નથી.એટલું જ નહીં, આ અદાલતે એવું પણ માન્યું છે કે જન્મ તારીખમાં ફેરફાર માટેના દાવાને નિવૃત્તિના અંતિમ સમયે સ્વીકાર કરી શકાતો નથી.

૨૧. ભારત કોર્કિંગ કોલ લિમિટેડ અને અન્યો વિરુદ્ધ શ્યામ કિશોર સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, જેમાંથી અમારામાંથી એક (ન્યાયમૂર્તિ એ. એસ.

બોપન્ના) બેન્ચમાં પક્ષકાર હતા, તેમણે નિરીક્ષણ કર્યું છે અને ફક્ત ૯ અને ૧૦માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:-

“૯. આ અદાલતે સતત એવું માન્યું છે કે સેવાના અંતિમ તબક્કે સેવાના રેકૉર્ડમાં જન્મ તારીખ બદલવાની વિનંતી ટકાઉ નથી. વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે તે સંબંધમાં મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને બીજા વિરુદ્ધ ગોરખનાથ સીતારામ કાંબલે (૨૦૧૦) ૧૪ એસ. સી. સી. ૪૨૩ ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં આ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયોની શ્રેણીની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને તેને નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યો હતો:

“૧૬. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે ઉત્તર પ્રદેશ માધ્યમિક શિક્ષા પરિષદ વિરુદ્ધ રાજ કુમાર અગ્રિહોત્રી [(૨૦૦૫) ૧૧ એસ સી સી ૪૬૫ માં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે: ૨૦૦૬ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૯૬]. આ કેસમાં, આ અદાલતે આ અદાલતના સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓ પર વિચાર કર્યો છે અને અવલોકન કર્યું છે કે સર્વિસ રેકૉર્ડમાં જન્મ તારીખ અંગેની ફરિયાદને સર્વિસ કારકિર્દીના અંતિમ તબક્કામાં મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.

૧૭. ઉત્તરાંચલ રાજ્ય વિરુદ્ધ પીતાંબર દત્ત સેમવાલ [(૨૦૦૫) ૧૧ એસ સી સી ૪૭૭ માં અન્ય એક ચુકાદામાં: ૨૦૦૬ એસ સી સી (એલ & એસ) ૧૦૬] સરકારી કર્મચારીને આ આધાર પર રાહત આપવાનો ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હતો કે તેણે લગભગ ૩૦ વર્ષની સેવા પછી સર્વિસ રેકૉર્ડમાં સુધારો કરવાની માંગ કરી

હતી.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાને રદ કરતી વખતે, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે લગભગ ત્રણ દાયકા પછી ઉચ્ચ અદાલતે નિર્ણયમાં દખલ ન કરવી જોઈએ.

૧૯. આ નિર્ણયો કેસના એક અલગ પરિમાણ તરફ દોરી જાય છે કે ફેગ એન્ડ પર ક્રેક્શન મોટી સંખ્યામાં કર્મચારીઓની કિંમત પર હશે, તેથી, ફેગ એન્ડ પર કોઈપણ ક્રેક્શનને કોર્ટ દ્વારા નિરુત્સાહિત કરવું જોઈએ.ગૃહ વિભાગમાં ચુકાદાનો સંબંધિત ભાગ.વિરુદ્ધ આર કિરુબાકરન [૧૯૯૪ સપ (૧) એસસીસી ૧૫૫:૧૯૯૪ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૪૪૯:(૧૯૯૪) ૨૬ એ ટી સી ૮૨૮] નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૧૫૮ ૫૯, પરિચ્છેદ ૭)

“૭. જન્મ તારીખ સુધારવા માટેની અરજી [જાહેર સેવક દ્વારા તેની સેવાના અંતે સ્વીકાર કરી શકાતી નથી].એ તરફ ધ્યાન દોરવાની જરૂર નથી કે સંબંધિત જાહેર સેવકની જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવા માટેના આવા કોઈપણ નિર્દેશની સાંકળ પ્રતિક્રિયા હોય છે, કારણ કે તેની નીચે વર્ષો સુધી રાહ જોનારા અન્ય લોકો તેમની સંબંધિત બઢતી માટે આ પ્રક્રિયામાં પ્રભાવિત થાય છે.કેટલાકને ભરપાઈ ન થઈ શકે તેવી ઈજા થવાની સંભાવના છે, કારણ કે, જન્મ તારીખમાં સુધારાને કારણે, સંબંધિત અધિકારી, કાર્યાલયમાં રહે છે, કેટલાક કિસ્સાઓમાં વર્ષો સુધી, તે સમયની અંદર ઘણા અધિકારીઓ કે જેઓ તેમની બઢતીની રાહ જોતા પરિષ્ક્રતામાં તેમની નીચે છે, તેઓ કાયમ માટે તેમની

બઢતી ગુમાવી શકે છે.... અમારા મતે, આ એક મહત્વપૂર્ણ પાસું છે, જેને કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેની જન્મ તારીખ સુધારવાના સંદર્ભમાં જાહેર સેવકની ફરિયાદની તપાસ કરતી વખતે અવગણી ન શકાય. જેમ કે, જ્યાં સુધી પ્રતિવાદી દ્વારા નિર્ણાયક ગણી શકાય તેવી સામગ્રીના આધારે સ્પષ્ટ કેસ બનાવવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલે એવી સામગ્રીના આધારે નિર્દેશ જારી કરવો જોઈએ નહીં, જે આવા દાવાને માત્ર બુદ્ધિગમ્ય બનાવે છે. આવા કોઈ નિર્દેશ જારી કરવામાં આવે તે પહેલાં, અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલને સંપૂર્ણ સંતોષ થવો જોઈએ કે સંબંધિત વ્યક્તિ સાથે વાસ્તવિક અન્યાય થયો છે અને જન્મ તારીખ સુધારવા માટેનો તેનો દાવો નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર અને કોઈપણ નિયમ અથવા આદેશ દ્વારા નિર્ધારિત સમયની અંદર કરવામાં આવ્યો છે.... તેની સર્વિસ બુકમાં તેની જન્મ તારીખની ખોટી નોંધણી સાબિત કરવાની જવાબદારી અરજદાર પર છે.”

“૧૦. હકીકતમાં આ અદાલતે એવું પણ માન્યું છે કે નોંધાયેલ જન્મ તારીખ ખોટી છે તે સ્થાપિત કરવા માટે સારા પુરાવા હોવા છતાં, સુધારણાને અધિકારની બાબત તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી. તે સંદર્ભમાં, મધ્યપ્રદેશ રાજ્યમાં. વિરુદ્ધ પ્રેમલાલ શ્રીવાસ, (ઉપરોક્ત) તે નીચે મુજબ ગણવામાં આવે છે:—

“૮. એ બાબત પર ભાર મૂકવાની જરૂર છે કે સરકારી કર્મચારીની જન્મ તારીખમાં સુધારા સાથે સંકળાયેલી

બાબતોમાં, ખાસ કરીને તેની નિવૃત્તિની પૂર્વસંધ્યાએ અથવા તેની કારકિર્દીના અંતિમ તબક્કામાં, કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે કોઈપણ સરકારી સેવામાં પ્રવેશ કરતી વખતે સર્વિસ બુકમાં નોંધાયેલી જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવા માટે નિર્દેશ જારી કરતી વખતે સાવચેતી, સાવચેતી અને સાવચેતી રાખવી પડશે.જ્યાં સુધી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ તેની જન્મ તારીખને લગતા નિર્વિવાદ પુરાવાના આધારે સંપૂર્ણ રીતે સંતુષ્ટ ન થાય અને એવો દાવો નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર અથવા સંબંધિત વિભાગ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી સુસંગત પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવે, અને સંબંધિત વ્યક્તિ સાથે વાસ્તવિક અન્યાય કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં સુધી કોર્ટ અથવા ટ્રિબ્યુનલે સર્વિસ બુકમાં સુધારો કરવા માટે નિર્દેશ જારી કરવા માટે અનિચ્છા હોવી જોઈએ.આ અદાલતે વારંવાર એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે જો કોઈ સરકારી કર્મચારી સેવામાં દાખલ થયાના લાંબા સમય પછી, ખાસ કરીને તેના નિયોક્તા દ્વારા નિર્ધારિત સમયની બહાર, નોંધાયેલ જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવાની વિનંતી કરે છે, તો તે અધિકારની બાબત તરીકે, તેની જન્મ તારીખમાં સુધારો કરવાનો દાવો કરી શકતો નથી, ભલે તેની પાસે નોંધાયેલ જન્મ તારીખ સ્પષ્ટ રીતે ખોટી છે તે સ્થાપિત કરવા માટે સારા પુરાવા હોય.કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ એવા લોકોની મદદ માટે ન આવી શકે જેઓ તેમના અધિકારો છીનવી લે છે "(જુઓ ભારત સંઘ વિરુદ્ધ હરનામ સિંહ [(૧૯૯૩) ૨ એસસીસી ૧૬૨:૧૯૯૩ એસસીસી (એલ એન્ડ એસ) ૩૭૫:(૧૯૯૩) ૨૪ એટીસી ૯૨]).

૧૨. જો કે, અમારા મતે, જન્મ તારીખના સુધારા માટે અરજી કરવામાં બે દાયકાથી વધુનો વિલંબ પ્રતિવાદીના કેસ માટે દેખીતી રીતે જીવલેણ છે, એ હકીકત હોવા છતાં કે કોઈ ચોક્કસ નિયમ અથવા આદેશ, ઘડવામાં આવ્યો ન હતો અથવા બનાવવામાં આવ્યો ન હતો, જેમાં આવી અરજી દાખલ કરી શકાય તે સમયગાળો સૂચવવામાં આવ્યો હતો.આવી સ્થિતિમાં પણ એવી અરજી દાખલ કરવી એ સામાન્ય બાબત છે જેને વાજબી ગણી શકાય.પ્રતિવાદી દ્વારા સેવામાં દાખલ થયાના ૨૫ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, કોઈ પણ ધોરણો દ્વારા, વાજબી ગણી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે ઉપરોક્ત વિલંબને સમજાવવા માટે નબળો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો.પ્રતિવાદીની અરજીમાં મધ્ય પ્રદેશના નિયમ ૮૪ થી કોઈ તથ્ય નથી.નાણાકીય સંહિતા સમય-મર્યાદા નક્કી કરતી નથી કે જેમાં અરજી દાખલ કરવાની હોય, અપીલકર્તાઓ ફરજ-સેવા પુસ્તકમાં તેમની જન્મ તારીખ નોંધવામાં કારકુની ભૂલને સુધારવા માટે બંધાયેલા હતા.”

૯. જન્મ તારીખમાં ફેરફાર અંગેના કાયદાનો સારાંશ આપતી વખતે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા નંબર ૨૨માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:—

“૨૨. આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લેતા જન્મ તારીખમાં ફેરફાર અંગેના કાયદાનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય છે:

(૧) જન્મ તારીખમાં ફેરફાર માટેની અરજી માત્ર લાગુ પડતી સંબંધિત જોગવાઈઓ/નિયમો અનુસાર જ થઈ શકે છે.

(૨) જો નક્કર પુરાવા હોય તો પણ તેને અધિકારની બાબત તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી.

(૩) અરજી વિલંબ અને વિલંબના આધારે પણ નકારી શકાય છે, ખાસ કરીને જ્યારે તે સેવાના અંતિમ તબક્કામાં કરવામાં આવે અને/અથવા જ્યારે કર્મચારી નિવૃત્તિની વય પ્રાપ્ત કરીને નિવૃત્ત થવાના હોય.”

૧૦. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારે ૨૮ વર્ષ વીતી ગયા પછી જન્મ તારીખ બદલવા માટે અરજી કરી છે અને તેને અધિકારની બાબત તરીકે દાવો કરી શકાતો નથી, તેથી પ્રતિવાદી-કોર્પોરેશન જન્મ તારીખ બદલવા માટે અરજદારની અરજીને નકારી કાઢવામાં ન્યાયી છે. જન્મ તારીખ બદલવા માટેની અરજદારની અરજીને નકારી કાઢવામાં મને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા જોવા મળતી નથી. તદનુસાર, હાલની અરજીને રદ કરવી જરૂરી છે અને તે જ રદ કરવામાં આવે છે. નિયમ નાબૂદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ માટે કોઈ ઓર્ડર નથી.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિર્ઝર એસ દેસાઈ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*